

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΙΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Προσομοίωση βαθμολογικού κέντρου

Απαντήσεις-Οδηγίες για τα Θέματα του 2022

στα Αρχαία Ελληνικά και τη Ν. Γλώσσα & Λογοεχνία

**ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
(ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ)**

ΘΕΜΑΤΑ 2022

**Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Αριστοτέλης, Πολιτικά, 1253a7-18 (Διδακτ. Ενότη. 17)
& Επίκτητος, Διατριβαί, Β10.1-4 (Διδακτ. Ενότη. 20)**

A1α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση τα δύο αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου:

(μονάδες 6 = 2x3)

Η ερώτηση Α1β. (μον. 4)

2020 1.«σφεῖς ἐντιθέναι...»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «σφεῖς»; 2. «ὧ καταμανθάνει ἕκαστος»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «ὧ»;

2021 1. «...διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «αὐτῶν»; 2. «...οὕτω καὶ ταύτας νείμω;»: Σε ποια φράση του αρχαίου κειμένου αναφέρεται το επίρρημα «οὕτω»;

2022 Με βάση το πρώτο απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Στήλης Α με αυτές της Στήλης Β που διαφοροποιούν τον άνθρωπο από τα άλλα ζώα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑΤΑ 2022

B1. «Διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶν πάσης μελίττης καί παντός ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. *Οὐθέν* γάρ, ὡς φαμέν, *μάτην ἢ φύσις ποιεῖ· λόγον* δέ *μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων*»: ποια ἀποψη διατυπώνει ο Αριστοτέλης για τον ρόλο της φύσης και του λόγου στον χαρακτηρισμό του ανθρώπου ως πολιτικού ὄντος;

Μονάδες 10

Ανάκληση γνώσεων από τα σχόλια του ΦΥ (σ.161):

- ☞ **οὐθὲν μάτην ἢ φύσις ποιεῖ:** Η φύση δεν κάνει τίποτε χωρίς σκοπό· όλες οι φυσικές διεργασίες κάπου αποβλέπουν. Πρόκειται για φράση που επαναλαμβάνει ο Αριστοτέλης σε πολλές πραγματείες του. Υποστηρίζει ότι στη φύση τίποτε δεν γίνεται μάταια, τα πάντα εξυπηρετούν ορισμένη σκοπιμότητα, από την οποία και νοηματοδοτούνται. Στην ανάπτυξή της η θεωρία αυτή ονομάστηκε αριστοτελική τελολογία. Προνομιακός χώρος της τελολογίας είναι η βιολογία. Σχεδόν όλα τα παραδείγματα που φέρνει ο φιλόσοφος αντλούνται από την έμβια φύση· γίνεται αναφορά στα σχήματα των δοντιών, που είναι όπως είναι για να εξυπηρετούν την πρόσληψη και επεξεργασία των τροφών, στις στοχευμένες ενέργειες μυρμηγκιών και μελισσών για την επιβίωση της κοινότητάς τους, στην ύπαρξη και λειτουργία των φύλλων χάριν των καρπών. Βασίζεται, λοιπόν, ο Αριστοτέλης στη βιολογία και επεκτείνει το τελολογικό ερμηνευτικό μοντέλο του και σε άλλα πεδία των φυσικών επιστημών."
- ☞ **λόγος:** Η λέξη λόγος χρησιμοποιείται συχνά για να δηλωθούν αξεχώριστες μεταξύ τους η λογική (ως ιδιαίτερο γνώρισμα του ανθρώπου και ως διανοητική δραστηριότητα) και η γλώσσα (ως σύστημα σημείων και ως συγκεκριμένη έκφραση). Στο συγκεκριμένο χωρίο ο λόγος αντιδιαστέλλεται προς την φωνήν, και, συνεπώς, έχει ενισχυμένη τη σημασία της γλώσσας (χωρίς να χάνεται βέβαια η σημασία της ανθρώπινης λογικής). "

Απαιτείται **σύνδεση** των σχολίων μεταξύ τους καθώς και με το νόημα του κειμένου(→7 αξιοποίηση σχολίων βιβλίου + 3 σύνδεση)

Σε περίπτωση που ο μαθητής **αναπαράγει τυφλά** τα σχόλια του βιβλίου χωρίς καμία ένδειξη ότι έχει κατανοήσει την ερώτηση, προτείνεται χαμηλότερη βαθμολόγηση από την παραπάνω.

Ενδεικτικά:

Ο «λόγος» σε συσχετισμό με τον τρόπο που λειτουργεί η «φύσις» αποτελεί απόδειξη ότι ο άνθρωπος είναι φύσει «ζῶον πολιτικόν». Συγκεκριμένα, φράση «οὐθέν...ποιεῖ» έχει την έννοια ότι... **(+Προσθήκη σχολίου 1)**. Καθώς λοιπόν η φύσις δεν κάνει τίποτα δίχως λόγο και αιτία, προίκισε μόνο τον άνθρωπο με τον λόγον. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι με τη λέξη «λόγος» ο φιλόσοφος εννοεί **(+Προσθήκη σχολίου 2)**. Επομένως, ο έναρθος λόγος και η λογική ικανότητα είναι χαρίσματα έμφυτα και απαραίτητα, προκειμένου ο άνθρωπος να αντιλαμβάνεται και να εκφράζει ηθικές έννοιες: Τον βοηθούν όχι μόνο να εκφράζει τα συναισθήματά του, αλλά και να αντιλαμβάνεται και να κάνει φανερές σύνθετες αφηρημένες έννοιες και αξίες, όπως είναι το καλό και το κακό, το ωφέλιμο και το βλαβερό, το δίκαιο και το άδικο και άλλες παρόμοιες, όπως είναι το όμορφο και το άσχημο, το όσιο και το ανόσιο. Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η φύση προόριζε τον άνθρωπο να συγκροτήσει και να ζήσει σε πόλεις μέσα στις οποίες ολοκληρώνει τον προορισμό του, δηλ. από αυτό έπεται ότι ο άνθρωπος είναι φύσει πολιτικόν ζῶον.

ΘΕΜΑΤΑ 2022

B2. Πώς παρουσιάζει ο Επίκτητος τον άνθρωπο της εποχής του και τον ρόλο του στον κόσμο; (μονάδες **6**) Να εντοπίσετε δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες αυτός εκφράζεται. (μονάδες **4**)

Μονάδες 10

☞ Για το α' σκέλος της ερώτησης θα πρέπει να εστιάσουμε και να αναλύσουμε-ερμηνεύσουμε χωρία του κειμένου :

- "πολίτης εἶ τοῦ κόσμου καὶ μέρος αὐτοῦ" - "οὐχ ἔν τῶν ὑπηρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων" & σχόλιο "πολίτης εἶ τοῦ κόσμου" (μονάδες 2).

Δηλ. "πολίτης του κόσμου" = ηγετικό μέρος του σύμπαντος, μέτοχος στην παγκόσμια τάξη, στον παγκόσμιο νόμο, που αντιπροσωπεύεται στην φύσιν των όντων...

- "παρακολουθητικός γάρ εἶ τῆ θεία διοικήσει καὶ τοῦ ἐξῆς ἐπιλογιστικός" & σχόλιο "τῆ θεία διοικήσει" (μονάδες 3).

Δηλ. ο άνθρωπος, επειδή διαθέτει τον λόγο, δηλαδή μπορεί να σκέπτεται με τον ίδιο τρόπο που λειτουργεί το σύμπαν, είναι ικανός να κατανοεί τη θεϊκή διακυβέρνηση του κόσμου και να αξιολογεί τις συνέπειές της.

- "Μηδέν ἔχειν ἰδία συμφέρον" - "περὶ μηδενός βουλευέσθαι ὡς ἀπόλυτον" (μονάδα 1)

Δηλ. να πράττει έχοντας "κοσμική συνείδηση" - να υποτάσσεται στον "κοσμικό λόγο", να μην προτάσσει το προσωπικό του συμφέρον και να μην αποφασίζει για τίποτε σαν να ήταν αποκομμένος από την ολότητα.

Εκτός των παραπάνω, τα οποία θεωρούνται αναγκαία, ο μαθητής μπορεί να αναφέρει επιπρόσθετα:

- "οὐδέν ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως" (→ αναφορά στην προαίρεση)
- "κεχώρισαι κατὰ λόγον" (→ αναφορά στον λόγο)

β' σκέλος ερώτησης:

• Γλωσσικές επιλογές (δύο από τα παρακάτω: 2 X 2 = 4):

- β' ενικό πρόσωπο ("ἐπί τούτοις πολίτης εἶ").
- **ερωτηματικές προτάσεις** (οι οποίες διαδέχονται λογικά η μία την άλλη)-ερωταποκρίσεις ("Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου;«...").
- **παρομοίωση - αναλογία** ("ὥσπερ ἄν, εἰ ἡ χεὶρ ἢ ὁ πούς λογισμὸν εἶχον καὶ παρηκολούθουν τῇ φυσικῇ κατασκευῇ").
- **απαρέμφατο σε θέση προστακτικής** ("μηδέν ἔχειν", "περί μηδενός βουλευέσθαι").
- **προτρεπτική προστακτική** ("σκέψαι").
- **χρήση επιθέτων** ("τῶν ὑπηρετικῶν", "τῶν προηγουμένων", "παρακολουθητικός", "ἐπιλογιστικός").
- **σχῆμα ἀρσης-θέσης** ("οὐχ ἔν ἀλλά...").
- **αντίθεση** ("τά ἄλλα ≠ αὐτήν"), με την οποία παρουσιάζεται η προαίρεση ως δεσπύζον στοιχείο του ανθρώπου.
- **οι δυνητικές οριστικές** - ο υποθετικός λόγος του μη πραγματικού ("εἰ ... παρηκολούθουν - οὐδέποτ' ἄν ὤρμησαν").

ΘΕΜΑΤΑ 2021

B2. «Ἐπὶ πάντα», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θῆς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως»: Να βρείτε **τέσσερις (4) γλωσσικές επιλογές** με τις οποίες παρουσιάζεται η εντολή του Δία για την επιβολή της θανατικής ποινής (μονάδες 4). Πώς δικαιολογείται η αυστηρότητα της ποινής; (μονάδες 6)

ΘΕΜΑΤΑ 2020

B2. «Φασί δε που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναι, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες»: Ποια ἄποψη διατυπώνει ο Σωκράτης στο χωρίο (μονάδες 4) και πώς αυτή ενισχύεται από την επανάληψη της πρόθεσης «ἐν» και την αναλογία/παρομοίωση που χρησιμοποιεί; (μονάδες 6)

Η ενδεικτική απάντηση:

α) Η επανάληψη της πρόθεσης «εν» (βλ. «οὐκ ἐνούσης», «ἐντιθέναι», «ἐντιθέντες»)

→ Η τριπλή χρήση της πρόθεσης στο χωρίο τονίζει (έμφαση) ότι, όπως ισχυρίζονται οι «επαγγελλόμενοι» (οι επαγγελματίες δάσκαλοι, οι σοφιστές), η «επιστήμη» (= η γνώση) δεν ενυπάρχει στην ψυχή των ανθρώπων, αλλά ότι οι ίδιοι την βάζουν, την εμφυτεύουν, μέσα σ' αυτήν. **(1 μον.)**

→ Πρόκειται για την ακριβώς αντίθετη άποψη σε σχέση με τον Σωκράτη-Πλάτωνα, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχόλιο του Φακέλου Υλικού: «Ο Πλάτων δεν πιστεύει ότι ο άνθρωπος αποκτά τη γνώση ως πληροφορία που λαμβάνει χώρα έξωθεν, αλλά ότι την ανακαλύπτει και την παράγει μέσα του. Γι' αυτό και αυτήν την έντονα βιωματική γνωστική διαδικασία την ονομάζει συμβολικά *ἀνάμνησιν* (Φαίδων 76a).» **(ΦΥ, σ. 91) (2 μον.)**

β) Η αναλογία / παρομοίωση «οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες»

→ παρουσίαση της αναλογίας / παρομοίωσης: ο τρόπος με τον οποίο μεταδίδεται η γνώση από τους σοφιστές (σαν να βάζουν όραση σε μάτια τυφλών). **(1 μον.)**

→ αποτύπωση-αισθητοποίηση (ζωντανή/παραστατική/οικεία εικόνα στους αναγνώστες) **(1 μον.)**

→ Έτσι διαφαίνεται ότι η τοποθέτηση της γνώσης στην ψυχή του ανθρώπου είναι αδύνατη εάν δεν υπάρχουν εγγενή στοιχεία σ' αυτήν παρουσιάζοντας πως αυτό που ισχυρίζονται ότι κάνουν οι σοφιστές είναι άτοπο **(1 μον.)**

B3. Ερώτηση εισαγωγής: Κλειστού τύπου (σωστό-λάθος, πολλαπλής επιλογής ή αντιστοίχισης).

Μονάδες 10

B4: Λεξιλογική ερώτηση (μον.10)

α' υποερώτημα:

- 2022** Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της Στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της Στήλης Β (στη Στήλη Β περισεύει μία λέξη).
- 2021** Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της Στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της Στήλης Β (στη Στήλη Β περισεύουν δύο λέξεις).
- 2020** Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της Στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της Στήλης Β (στη Στήλη Β περισεύουν δύο λέξεις).

β' υποερώτημα:

2022 Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία πρόταση ή περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώσει, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: «**ἀδούλευτον**», «**προηγούμενων**». (μονάδες 2x2=4)

- αδούλευτος = που δεν έχει τύχει επεξεργασίας (π.χ. αδούλευτο ξύλο, αδούλευτος λόγος, αδούλευτο γραφή, αδούλευτη φωνή) // αμεταχείριστος (π.χ. αδούλευτο μηχάνημα) // που έχει αποκτηθεί χωρίς εργασία (π.χ. αδούλευτα χρήματα) // που δεν έχει γυμναστεί, ασκηθεί (π.χ. αδούλευτο σώμα, αδούλευτη αθλητική ομάδα)
- προηγούμενο(ς), προηγούμαι: π.χ. προηγήθηκε με μικρή διαφορά έναντι του αντιπάλου του, συμπτώματα που προηγούνται της καρδιακής προσβολής, έγινε δεκτή η πρότασή του χωρίς να προηγηθεί συζήτηση, η προηγούμενη ημέρα, έχει προηγούμενα μαζί μου, περίληψη των προηγούμενων κλπ

ΘΕΜΑΤΑ 2021

B4.β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο), **χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο:
«διεφθείροντο», «δημιουργοί».

ΘΕΜΑΤΑ 2020

B4.β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο), **χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο:
«έπαγγελόμενοι», «έπιστήμης».

ΘΕΜΑΤΑ 2021

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο παρακάτω κείμενο ο Ευάγγελος Παπανούτσος αναφέρεται στην έννοια της προαίρεσης.

Όπου προαίρεση, εκεί και βούληση. Όπου δεν υπάρχει προαίρεση, εκεί ούτε βούληση. Αυτές οι απλές φράσεις λένουν πολλά πράγματα. Πρώτον ότι προαίρεση ούτε χρειάζεται ούτε γίνεται σε όλες τις περιστάσεις της ζωής, αφού κάνομε άπειρα πράγματα από το πρωί έως το βράδυ χωρίς σκέψη και ζύγισμα, από συνήθεια, μηχανικά, όπως μας έμαθε ο κοινωνικός εθισμός. Δεύτερον ότι μόνο στον άνθρωπο υπάρχει β ο ύ λ η σ η (με το αυθεντικό και πλήρες νόημα του όρου), γιατί μόνο στον άνθρωπο έχομε προαίρεση. Στο ζώο υπάρχει ό ρ ε ξ η, όχι βούληση, γιατί στο ζώο δεν έχομε ηθική προαίρεση.

Ε. Π. Παπανούτσος, Νόμος και Αρετή, εκδ. Δωδώνη, σελ. 35 - 36.

Ποια είναι η άποψη που διατυπώνει ο Ευ. Παπανούτσος για την προαίρεση; Να τη συγκρίνετε με την αντίστοιχη άποψη του Επίκτητου (απόσπασμα β').

(μονάδες 10)

Η ενδεικτική απάντηση:

Άποψη Παπανούτσου για την προαίρεση:

- Συνδέεται στενά, είναι αναπόσπαστη με τη **βούληση (μονάδα 1)**
- Ωστόσο μέσα στην κοινωνία οι άνθρωποι λειτουργούν συχνά μηχανικά - κοινωνικός εθισμός (**μονάδα 1**)
- Η ηθική προαίρεση - βούληση αποτελεί την **ειδοποιό διαφορά** του ανθρώπου από τα ζώα, τα οποία έχουν "όρεξη", δηλ. διαθέτουν καθαρή επιθυμία-ένστικτο (**μονάδες 2**)

Άποψη Επίκτητου για την προαίρεση:

- *Η προαίρεσις, είναι το κράτιστον, το κυριώτερον και το ισχυρότερον στοιχείο του ανθρώπου.*
- Αποτελεί κεντρική έννοια στην φιλοσοφία του Επίκτητου & ταυτίζεται με την **ελεύθερη και έλλογη βούληση** (ο φιλόσοφος αναγνωρίζει στην προαίρεσιν ηγετικό, κυβερνητικό ρόλο στον ανθρώπινο βίο και τη συνδέει με την ελευθερία, τη βασική ιδιότητα του ανθρώπινου όντος) (**μονάδες 2**).
- Για τον προσδιορισμό της έννοιας, αξιοποιήσιμο και το σχόλιο του ΦΥ (όχι απαραίτητη αυτολεξεί παράθεση):

"Εκτός από τη γενική σημασία της προτίμησης, στον Επίκτητο σημαίνει την ελεύθερη βούληση, την ελεύθερη στοχαστική επιλογή ενεργειών που συγκροτεί τον ηθικό χαρακτήρα του ανθρώπου. Είναι κυρίως μία κρίση, η έλλογη ικανότητα να επιλέγουμε και να αποβλέπουμε στα αποτελέσματα των πράξεών μας."

- **Ειδοποιός διαφορά** ανθρώπου-ζώου είναι ο λόγος και η ηθική προαίρεση, έννοιες αλληλένδετες (η έννοια της προαίρεσης καλύπτει τόσο την ηθική θέληση, τη βούληση, όσο και τη διάνοια, το νου, τη λογική δύναμη). (μονάδες 2)

Συμπέρασμα της σύγκρισης (Το συμπέρασμα και η συνολική σύνθεση της απάντησης 2 μονάδες):

- **Παρόμοιες** οι απόψεις του Επίκτητου και του Παπανούτσου, καθώς και οι δύο στοχαστές θεωρούν ότι **η προαίρεση αποτελεί πρωταρχικό γνώρισμα της ανθρώπινης ύπαρξης**, το στοιχείο εκείνο που προσδιορίζει την ταυτότητα κάθε ανθρώπου, την ιδιαιτερότητα/μοναδικότητά του.
- **Και οι δύο δίνουν στην προαίρεση ηθικό περιεχόμενο και τη συνδέουν με τη βούληση και με την ελευθερία-αυτονομία.**
- Ο Ε.Παπανούτσος αναφέροντας το φαινόμενο του κοινωνικού εθισμού δέχεται ότι "η προαίρεση ούτε χρειάζεται ούτε γίνεται σε όλες τις περιστάσεις της ζωής", **ενώ** ο Επίκτητος θεωρεί την προαίρεση πρωταρχικό χαρακτηριστικό της ανθρώπινης κατάστασης χωρίς να αναγνωρίζει εξαιρέσεις από αυτή.
- Επίσης, ο Επίκτητος τονίζει τη σημασία του "λόγου", στοιχείου που διαφοροποιεί τον άνθρωπο από τα άλλα ζώα.

ΘΕΜΑΤΑ 2022 – Αδίδακτο κείμενο (Θουκυδίδης Α121, 1 -4)

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «δάνεισμα γὰρ... χρήμασιν»

Μονάδες 10

Νέα βαθμολόγηση: 20 μον. (+μεγαλύτερο απόσπασμα)

Γ2. Για ποιους λόγους οι Κορίνθιοι υποστηρίζουν ότι οι Πελοποννήσιοι θα νικήσουν τους Αθηναίους;

Μονάδες 10

Ο τρόπος της βαθμολόγησης:

1. δάνεισμα γὰρ ποιησάμενοι	Γιατί αφού συνάψαμε ένα δάνειο (αφού δανειστήκαμε χρήματα)	1
1. ὑπολαβεῖν οἷοί τ' ἐσμέν	εἴμαστε σε θέση να προσελκύσουμε	2
1. μισθῶ μείζονι τοὺς ξένους αὐτῶν ναυβάτας.	με μεγαλύτερο μισθό (μεγαλύτερη αμοιβή) τους ξένους πεζοναύτες.	1
1. ὠνητὴ γὰρ ἡ Ἀθηναίων δύναμις	Γιατί και τη δύναμή τους οι Αθηναῖοι την αγοράζουν	1
1. μᾶλλον ἢ οἰκεία·	περισσότερο παρά να είναι δική τους·	1
1. ἡ δὲ ἡμετέρα ἦσσον ἂν τοῦτο πάθοι,	Η δική μας (δύναμη) αντίθετα έχει λιγότερες πιθανότητες να το πάθει αυτό,	2
1. τοῖς σώμασι τὸ πλεόν ισχύουσα ἢ τοῖς χρήμασιν.	επειδὴ στηρίζεται περισσότερο στους ἄνδρες παρά στα χρήματα.	2

Γ2. Οι Κορίνθιοι υποστηρίζουν ότι οι Πελοποννήσιοι θα νικήσουν τους Αθηναίους, διότι:

1. υπερέχουν σε αριθμητική υπεροχή και πολεμική εμπειρία **(3)**
2. όλοι ανεξαιρέτως εκτελούν τις διαταγές **(3)**
3. μπορούν και οι Πελοποννήσιοι να εξοπλίσουν στόλο με συμμαχικά χρήματα και με τους θησαυρούς των Δελφών και της Ολυμπίας **(3)**

Μονάδες 3Χ3 + 1 σύνθεση=10

Γ3. Η ερώτηση της Γραμματικής

2022 Γ3 α. «Ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν »: να ξαναγράψετε το απόσπασμα **μεταφέροντας** τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό. (μονάδες 5)

β. «καὶ ὅταν ἀμυνώμεθα... προύχοντας»: να μεταφέρετε τους ρηματικούς τύπους στο **β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής αορίστου** στη φωνή που βρίσκονται και το επίθετο στον **συγκριτικό βαθμό** (στο γένος, αριθμό και πτώση που βρίσκεται). (μονάδες 5)

Μονάδες 10

2021 α. «έμοι μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλοῦς μοίρας τετυχηκέναι· τοῦ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον»: να ξαναγράψετε το απόσπασμα **μεταφέροντας** τα επίθετα **στον αντίθετο αριθμό, στον συγκριτικό βαθμό** και μετατρέποντας όλους τους υπόλοιπους κλιτούς ονοματικούς τύπους **στον αντίθετο αριθμό**. (μονάδες 7)

β. «ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τοῦ ἔτι ζῆν τὸ τεθνάναι»: να γράψετε το **β' ενικό πρόσωπο προστακτικής** όλων των ρηματικών τύπων του αποσπάσματος, στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή. (μονάδες 3)

2020 α. «πολλὰς ἐκλιπούσας καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ [πολλὰ] καταδαπανηθείσας» να **μετατρέψετε** τις μετοχές του αποσπάσματος σε **β' ενικό πρόσωπο της οριστικής παρατατικού** στην ίδια φωνή που βρίσκονται. (μονάδες 3)

β. Για τα **επιρρήματα** του αποσπάσματος «ἀλλὰ μᾶλλον λέγω ὅτι πολὺ θᾶττον ἂν τιμωροίμεθα αὐτούς» που βρίσκονται στο συγκριτικό βαθμό, να γράψετε τους άλλους **δύο βαθμούς**. (μονάδες 4)

γ. Να γράψετε στο τετράδιό σας **τον τύπο που ζητείται** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις: τις : τη δοτική πληθυντικού προσόδους : την ονομαστική πληθυντικού πολίταις : την κλητική ενικού (μονάδες 3)

Γ4. Η ερώτηση του Συντακτικού

2022 α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους: ἔχοντες, ἐπικρατῆσαι, πλήθει, μισθῶ, ναυβάτας, ἢ οἰκεία. (μονάδες 6)

β. «Ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν »: να μεταφέρετε το απόσπασμα στον πλάγιο λόγο με απαρεμφατική σύνταξη και με εξάρτηση από τη φράση «Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον». (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Η ενδεικτική απάντηση:

- **«ἔχοντες»:** επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, [επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας] στο ρήμα "ἐγείρομεν" (προαιρετικά ο μαθητής μπορεί να αναφέρει ότι η μετοχή είναι συνημμένη στο υποκείμενο ἡμεῖς του ρ. ἐγείρομεν)
- **«ἐπικρατῆσαι»:** τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση "εἰκός (ἐστι)"
- **«πλήθει»:** [επιρρηματικός προσδιορισμός], δοτική αναφοράς στο "προύχοντας"
- **«μισθῶ»:** [επιρρηματικός προσδιορισμός], δοτική μέσου στο "ὑπολαβεῖν"
- **«ναυβάτας»:** αντικείμενο στο "ὑπολαβεῖν"
- **«ἢ οἰκεια»:** β' όρος σύγκρισης από το συγκριτικό "μᾶλλον"

β. Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον δέ αὐτούς/ σφᾶς /τούτους τότε καί ἀδικουμένους τόν πόλεμον ἐγείρειν.

Επειδή, με βάση το εισαγωγικό σημείωμα, στο "ἡμεῖς" εμπεριέχεται το υποκείμενο της πρότασης εξάρτησης "οἱ Κορίνθιοι", από πολλά βαθμολογικά κέντρα έγινε δεκτή και η απάντηση:

Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον δέ τότε καί ἀδικούμενοι τόν πόλεμον ἐγείρειν.

Μονάδες 4X1=4

2021 β. Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε ως προς το είδος τον υποθετικό λόγο του κειμένου, αιτιολογώντας τον χαρακτηρισμό σας (μονάδες 3). Να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές ώστε να δηλώνει το προσδοκώμενο (μονάδες 3).

Αναγνώριση:

• εἰ δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμώτερον τινὶ Σωκράτους συνεγένετο = **υπόθεση** // ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιωμακαριστότατον νομίζω = **απόδοση**
→ 1

• εἰ + οριστική → απλή οριστική

→ 1

• Είδος = πραγματικό

→ 1

Μετατροπή:

• ἐάν/ ἄν/ ἦν

→ 1

• συγγέννηται

→ 1

• νομιῶ

→ 1

**ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
& ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
(ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ)**

ΘΕΜΑΤΑ 2022 – Η πύκνωση/περίληψη (Θέμα Α)

- Να αποδώσετε συνοπτικά τους λόγους (παράγραφοι 2-4) για τους οποίους, σύμφωνα με τον συγγραφέα του **Κειμένου 1**, είναι σημαντικό να μαθαίνουμε ιστορία (70-80 λέξεις).

[Κατανομή βαθμολογίας (στις 15 μον.): Περιεχόμενο: 7 μονάδες,
Οργάνωση: 5 μονάδες, Γλώσσα: 3 μονάδες]

Η απάντηση:

- Η εισαγωγική περίοδος δεν είναι υποχρεωτική, ωστόσο η έλλειψή της κατά κανόνα επιφέρει μικρή βαθμολογική απώλεια ⇒ Θεματική Περίοδος.

«Ο Ραϋμόνδος Αλβανός στο κείμενό του παρουσιάζει τους λόγους για τους οποίους είναι σημαντική η ιστορική γνώση. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι..... Παράλληλα, υπογραμμίζει, Τέλος,» ή και σε ευθύ λόγο (χωρίς «μεταβάσεις»).

- Απόδοση των βασικών λεπτομερειών των παραγράφων.
- Το παρελθόν/ η ιστορία διαμορφώνει το παρόν και συγκεκριμένα τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά, τους κανόνες/αξίες, τις γνώσεις/πεποιθήσεις (3 μονάδες).
- Το παρελθόν/η ιστορία συμβάλλει στην κατανόηση του παρόντος (1 μονάδα)
- και στην αυτογνωσία/συγκρότηση συλλογικής ταυτότητας (1 μονάδα)
- Διδασκόμαστε από τα λάθη μας (1 μονάδα)
- Σχεδιάζουμε το μέλλον (1 μονάδα)

Το θέμα Β

- **Τα ερωτήματα σχετίζονται με:** **α)** Την αξιοποίηση του πλαισίου των κειμένων (κοινωνικού, ιστορικού, πολιτιστικού, του χώρου και του χρόνου) με σκοπό την κατανόηση των λόγων και των ενεργειών των υποκειμένων (ατομικών και συλλογικών) που αναφέρονται στα κείμενα, και των σχέσεων μεταξύ τους, **β)** τον εντοπισμό και την ερμηνευτική προσέγγιση σκοπών, στάσεων, βασικών θέσεων και προθέσεων του συντάκτη/συντακτών των κειμένων, καθώς και την τεκμηρίωση της βασικής ιδέας του κειμένου, **γ)** την αξιολόγηση της συνάφειας ιδεών, επιχειρημάτων, τίτλων, υπότιτλων, εικόνων κ.ά. με μια θέση, άποψη ή ζήτημα που θέτει το κείμενο και της αποδεικτικής τους αξίας, **δ)** τον εντοπισμό και τη συσχέτιση συγκεκριμένων κειμενικών δεικτών που οργανώνουν το κείμενο ως σημασιοδοτημένη κατασκευή - δηλαδή, οι υποψήφιοι/ες να εντοπίζουν μέσα στο κείμενο δείκτες (π.χ. λεξιλόγιο, ρηματικά πρόσωπα, στίξη, εκφραστικά μέσα, τρόπους σύνταξης, κ.ά.) και να αναγνωρίζουν τη λειτουργία τους στο κείμενο, **ε)** την αναγνώριση και την ερμηνευτική προσέγγιση του τρόπου σύνδεσης και οργάνωσης ιδεών, προτάσεων, παραγράφων ή διαφόρων σημειωτικών τρόπων σε ένα κείμενο, αφού λάβουν οι υποψήφιοι/ες υπόψη το επικοινωνιακό πλαίσιο και τα κοινωνικά συμφραζόμενα, **στ)** τη σύγκριση των μη λογοτεχνικών κειμένων ως προς τις θέσεις, τον τρόπο πραγμάτευσης του θέματος, την πειστικότητα, την αποτελεσματική μετάδοση του νοήματος κ.ά. **[15+10+10]**

ΘΕΜΑΤΑ 2022 – Το θέμα Β

B1. Με βάση το/τα **Κείμενα 1** (ή/και) **2** να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου ως σωστές ή λανθασμένες, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (με ή χωρίς αναφορά σε χωρία του/των κειμένου/-ων).

- ☞ Να εξηγήσεις σε 60-70 λέξεις τι εννοεί ο ερωτώμενος στο Κείμενο 1/2 λέγοντας ότι «...», αξιοποιώντας και στοιχεία του κειμένου/ με σχετικές αναφορές από το Κείμενο 1-2 (δεν εμπεριέχονται στη ζητούμενη έκταση των λέξεων) .
- ☞ Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του ουσιαστικού διαλόγου/ της γνήσιας επικοινωνίας/ της πραγματικής δημοκρατίας..., σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1/2; Να απαντήσεις σε 60-70 λέξεις αξιοποιώντας και σημεία του κειμένου που έχουν σχετικές αξιολογικές κρίσεις που αναδεικνύουν τη θέση του (δεν λαμβάνονται υπόψη στη ζητούμενη έκταση).
- ☞ Στο Κείμενο 1 αναφέρεται ότι: «...» Πώς «απαντά» σε αυτές τις θέσεις το Κείμενο 2; Να απαντήσεις (τεκμηριωμένα) σε 60-70 λέξεις.

ΘΕΜΑΤΑ 2022 – Το θέμα Β

B2. α. Ποια **μορφή** έχει ο τίτλος του **Κειμένου 1** (μονάδες **4**) και ποιος είναι ο **επικοινωνιακός** του **ρόλος**; (μονάδες **6**)

β. Ποιο **υφολογικό** αποτέλεσμα έχει η παρεμβολή του **ευθέος λόγου** στο τέλος της πρώτης παραγράφου: «Γιατί, κύριε, να πρέπει ... μέλλον»; (μονάδες **5**)

Μονάδες 10

Η απάντηση:

α. Μορφή τίτλου

- (Ρητορικό) ερώτημα ή ευθεία ερώτηση
- Υποτακτική έγκλιση
- α' πληθυντικό ρηματικό/γραμματικό πρόσωπο
- Κυριολεκτική/αναφορική λειτουργία γλώσσας
- Ενεστώτας χρόνος

Επικοινωνιακός Ρόλος (απαραίτητη η εξήγηση/σύνδεση με το κείμενο)

- Προβληματίζει τον αναγνώστη
- Προσελκύει το ενδιαφέρον
- Προσδίδει διαλογικό τόνο, αποτελεί «γέφυρα επικοινωνίας» με τον αναγνώστη
- Αμεσότητα, οικειότητα
- Προϊδεάζει για το θέμα του κειμένου

β. Ευθύς λόγος-Υφολογικό αποτέλεσμα (απαραίτητη η εξήγηση/σύνδεση με το κείμενο)

- Προφορικότητα
- Οικειότητα/ οικείο ύφος
- Διαλογικός τόνος
- Βιωματικότητα/αυθεντικότητα
- Ζωντάνια, παραστατικότητα, αμεσότητα
- Υφολογική ποικιλία
- Καθιστά τον λόγο κατανοητό/εύληπτο

Το θέμα Β 3

2021 Πρόθεση της συντάκτριας του Κειμένου 1 στην τελευταία παράγραφο είναι να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες. Να αναφέρετε τρεις διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει το στόχο της, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες **6**), και να εξηγήσετε τη λειτουργία της καθεμιάς από αυτές στο κείμενο (μονάδες **9**).

2022 Πρόθεση της Κικής Δημουλά στο απόσπασμα «Για να επανέλθω ... φωτογραφία σου» είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με το ρόλο που διαδραματίζει η επέτειος στη διατήρηση της μνήμης. Να αναφέρετε τρεις (3) διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει το στόχο της, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες **6**) και να εξηγήσετε τη λειτουργία καθεμιάς από αυτές στο κείμενο. (μονάδες **9**)

Η απάντηση:

1 μονάδα για κάθε γλωσσική επιλογή, 1 μονάδα για κάθε χωρίο, 3 μονάδες για την λειτουργία

Κειμενική Στήριξη (χωρίο)	Χαρακτηρισμός	Λειτουργία
<i>«είναι ένα δωρεάν μεταφορικό μέσον με το οποίο μεταφέρεται το πολυπληθές παρελθόν εδώ στο παρόν».</i>	Συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας-μεταφορά	<ul style="list-style-type: none">• <u>επηρεάζεται συναισθηματικά ο αναγνώστης –νιώθει υπερηφάνεια, συγκίνηση ή και θλίψη/πόνο–</u> και• <u>ευαισθητοποιείται σχετικά με τον σπουδαίο ρόλο των επετείων ως μέσου σύνδεσης του ιστορικού παρελθόντος με το παρόν.</u>• Επίσης, ο λόγος γίνεται πιο <u>άμεσος, οικείος και ζωντανός</u> λειτουργώντας έτσι αποτελεσματικά στην πρόσληψή του από τον αναγνώστη. <p>[Ζητούμε δύο (2) τουλάχιστον στοιχεία] [Η λειτουργία πάντα με βάση το Κείμενο, ειδικά αφαιρούμε 1 μονάδα]</p>

Η μορφή της απάντησης στο θέμα Β3:

Στόχος της συγγραφέως στο απόσπασμα «για να επανέλθω... φωτογραφία σου» είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με το ρόλο που διαδραματίζει η επέτειος στη διατήρηση της μνήμης. Γι' αυτό είναι κυρίαρχη η ποιητική λειτουργία της γλώσσας και παρατηρείται συσσώρευση σχημάτων λόγου και εκφραστικών μέσων. Πιο συγκεκριμένα διακρίνουμε:

- α) **Ασύνδετο σχήμα:** «Τιμά τους ήρωες, συντονίζει τον ηρωισμό με το βηματισμό της σημαίας, παρελαύνουν οι θερμοπύλες, δάφνινο στεφάνι στον άγνωστο στρατιώτη και, σιωπηρά, στον κάθε αγνοούμενο». Με το ασύνδετο σχήμα δηλώνεται emphaticά ο πατριωτικός χαρακτήρας των επετείων οι οποίες αναβιώνουν και τιμούν το ένδοξο ιστορικό παρελθόν. Παράλληλα, ο αναγνώστης ενεργοποιείται συναισθηματικά βιώνοντας εθνική υπερηφάνεια και συγκίνηση μέσα από έναν λόγο κοφτό, εμφαντικό και άμεσο.
- β) **Αποσιωπητικά:** «αυτές κι αν δεν θέλουν να ξεχαστούν...». Τα αποσιωπητικά αποτελούν σχόλιο της συγγραφέως, καθώς μέσα από αυτά εκφράζει τη συναισθηματική της φόρτιση. Συγκεκριμένα, δηλώνει έμμεσα τη συγκίνησή της, τον πόνο της, τη θλίψη της διάψευσης ή της ματαιώσης, συναισθήματα που βιώνει ενθουμούμενη –μέσω των επετείων– τις απώλειες που μπορεί να έχουν στιγματίσει την ίδια ως προσωπικότητα αλλά και ως μέλος μιας εθνικής κοινωνίας. Έτσι, ο αναγνώστης ταυτίζεται συναισθηματικά με τη συγγραφέα ανακαλώντας στη μνήμη του είτε τοπικές και εθνικές είτε και οικογενειακές «απώλειες», στενάχωρες ή και θλιβερές επετείους που ο ίδιος έχει βιώσει.
- γ) **Προσωποποιήσεις:** «(Η επέτειος) πάει παντού», «έχουν και οι απώλειες κάθε τόσο τα γενέθλιά τους», «τα θηλάζει η παλιά φωτογραφία σου», «συντονίζει τον ηρωισμό με το βηματισμό της σημαίας, παρελαύνουν οι θερμοπύλες». Μέσω των προσωποποιήσεων ο λόγος γίνεται παραστατικότερος, δηλαδή αποδίδεται με μεγαλύτερη ενάργεια/ ζωντάνια η δραστικότητα/ αποτελεσματικότητα της επετείου ως προς τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης.

Θέματα 2022: Το θέμα Γ

Τι αντιπροσωπεύει το ταγάρι για την οικογένεια της αφηγήτριας;
Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με τρεις (3) κειμενικούς δείκτες.
Εσείς, αν ήσασταν στη θέση της αφηγήτριας, θα κρατούσατε το ταγάρι
ή όχι και γιατί;
(150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Τριμερής δομή (ερώτησης-απάντησης)

Η απάντηση:

Η (συνήθης) κατανομή των βαθμών:

4 μονάδες για την απάντηση στο ερώτημα,

6 μονάδες για τους κειμενικούς δείκτες,

5 μονάδες για την προσωπική ανταπόκριση.

!! Αν κάποιος μαθητής δεν απαντήσει χωριστά & στην αρχή στο ερώτημα αλλά η απάντηση εξάγεται μέσα από τους κειμενικούς δείκτες, τότε συνολικά βαθμολογείται με 10 μονάδες και για την απάντηση στο ερώτημα και για τους κειμενικούς δείκτες (δηλ. 4+6).

!! Είναι δεκτοί και οι κειμενικοί δείκτες περιεχομένου.

!! Σε κάθε περίπτωση, οι ίδιοι οι κειμενικοί δείκτες και η εξήγηση - ανάπτυξή τους πρέπει να συνδέονται και να στηρίζουν την απάντηση του μαθητή στο ερώτημα.

Οι άξονες της απάντησης:

Πιθανές απαντήσεις στην ερώτηση «Τι αντιπροσωπεύει το ταγάρι;»:

- το παρελθόν/την "ιστορία" της οικογένειας
- τους κοινούς δεσμούς και τα βιώματα που συνδέουν τις τρεις γενιές
- τα αντικείμενα του λαϊκού πολιτισμού/ τα οικογενειακά κειμήλια που έχουν συναισθηματική αξία
- τον κόσμο του παρελθόντος και την θέασή του/την αντιμετώπισή του από τις επόμενες γενιές

Ενδεικτικοί κειμενικοί δείκτες:

- *χρονικά επίπεδα* (παρελθόν: προγιαγιά «το είχε φτιάξει στον αργαλειό», γιαγιά «ήταν μέρος της προίκας της», μητέρα «στα φοιτητικά της χρόνια το χρησιμοποιούσε ως τσάντα», παρόν: αφηγήτρια «το βρήκα, το έδειξα...»)
- *ευθύς λόγος* («πράγματα για μια ζωή»)
- *αναδρομική αφήγηση* («μου διηγήθηκε τα νυχτέρια»)
- *πρωτοπρόσωπη αφήγηση* («θα σας πω...»)
- *περιγραφή-εικόνα* («ήταν βαμμένο... λαμπερά σχέδια»)
- *οι ηρωίδες και η οπτική/βιωματική σύνδεση* καθεμίας με το ταγάρι

ΘΕΜΑΤΑ 2022 - Παραγωγή γραπτού λόγου/ Θέμα Δ):

«Αξίζει να μαθαίνουμε για αυτούς τους νεκρούς. Αξίζει να γνωρίζουμε τι έκαναν, πώς σκέφτονταν, πώς ζούσαν». Με **αφορμή** τη διαπίστωση του συγγραφέα και **αξιοποιώντας δημιουργικά** τα Κείμενα 1 και 2:

- α)** να εκφράσετε την άποψή σας για την αξία της ιστορικής γνώσης και
- β)** να αναφέρετε βιωματικούς τρόπους που μπορούν να καλλιεργήσουν το ενδιαφέρον σας για το ιστορικό παρελθόν. Το κείμενό σας να έχει τη **μορφή άρθρου** που θα δημοσιευτεί στην **ιστοσελίδα** του σχολείου σας. **(350-400 λέξεις)**

Η αξιολόγηση της απάντησης:

- Η κατανομή των μονάδων:

Περιεχόμενο: 12 (πρακτικά: 6+6), Οργάνωση:10, Γλώσσα:8

- Επικοινωνιακό πλαίσιο/ύφος: άρθρο γνώμης στην ιστοσελίδα του σχολείου.

- τίτλος (-1 μονάδα σε περίπτωση απουσίας τίτλου – σχετικός & πρωτότυπος)
- αφόρμηση από την ανάγνωση του Κειμένου 1 (και συγκεκριμένα από το δοθέν χωρίο)
- συντάκτης/πομπός: απόφοιτος Λυκείου
- αναγνώστες/δέκτες: επισκέπτες της ιστοσελίδας του σχολείου (κυρίως: μαθητές, νέοι)
- επιχειρηματολογικό κείμενο, με ύφος μεικτό (τυπικό αλλά και οικείο-άμεσο, όπως αρμόζει σε μια ιστοσελίδα με πομπό έναν μαθητή)
- ρηματικά πρόσωπα: στο α' ερώτημα περιμένουμε να αξιοποιηθεί και το α' ενικό πρόσωπο, καθώς το θέμα ζητά προσωπική άποψη, στο β' ερώτημα ο μαθητής μπορεί να απαντήσει και στο α' πληθυντικό. Φυσικά το «κυρίαρχο» ρηματικό πρόσωπο είναι και στα δύο ερωτήματα το γ'.

!! Το κείμενο των μαθητών «διαλέγεται» με τα κείμενα 1 και 2 (επομένως, η δημιουργική ανάπτυξη ιδεών των κειμένων αναφοράς αξιολογείται θετικά)

!! Στο β' ζητούμενο **δεν** αναμένεται μια **λίστα** από «βιωματικούς τρόπους», αλλά η απάντηση πρέπει να έχει στοιχεία επιχειρηματολογίας (αναγκαία η επαρκής τεκμηρίωση της σημασίας τους).

Στοιχεία αξιολόγησης:

- Η δημιουργική αξιοποίηση πληροφοριών από τα κείμενα αναφοράς
 - Η σαφής τοποθέτηση και ισχυρή επιχειρηματολογία
 - Η συνέπεια μεταξύ των απαντήσεων στα δύο ερωτήματα
 - Η ρεαλιστικότητα των προτάσεων και η επαρκής αιτιολόγησή τους
- Το ομοιόμορφο προσωπικό ύφος
- Η λογική οργάνωση των ιδεών και η σύνδεσή τους.

Ενδεικτική απάντηση:

Τίτλος: «Ιστορία: ένα πολύτιμο εργαλείο»

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Ραϋμόνδος Αλβανός, στον πρόλογο ιστορικού βιβλίου του, υποστηρίζει ότι έχει μεγάλη αξία για εμάς να μαθαίνουμε τις πράξεις και τα έργα, τις ιδέες και τις σκέψεις, τη ζωή των «νεκρών». Πρόκειται για τη γνώση της ζωής των προηγούμενων από εμάς γενεών, των ανθρώπων που συγκρότησαν αυτό που ονομάζουμε «ιστορικό παρελθόν». Η άποψη αυτή λειτουργεί αναμφίβολα ως ερέθισμα για να αναλογιστούμε την τεράστια αξία που έχει για όλους μας η ιστορική γνώση, αλλά και προκειμένου να αναζητήσουμε όλους εκείνους τους τρόπους που θα μπορούσαν εμπειρικά, βιωματικά, να ενισχύσουν και να αναπτύξουν το ενδιαφέρον μας για το ιστορικό παρελθόν.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

Α' Ζητούμενο: Ποια είναι η αξία της ιστορικής γνώσης;

- **Θεματική περίοδος:** Η ιστορική παιδεία, αναμφισβήτητα, αποτελεί ένα πολύτιμο και δημιουργικό υλικό για τη ζωή όλων μας.
- Στοιχεία ανάπτυξης - λεπτομερειών παραγράφου:

☞ Η γνώση του παρελθόντος είναι απαραίτητη για την κατανόηση του παρόντος, για να μάθουμε από τα λάθη των προηγούμενων, να δούμε τι λειτούργησε καλύτερα για εκείνους (Ρ. Αλβανός)

Αναδεικνύεται σε «δάσκαλο» ζωής για εμάς παρέχοντας και προβάλλοντας:

- από τη μια όλες εκείνες τις θετικές αξίες και τα πρότυπα ζωής που νοηματοδοτούν το παρόν, το τροφοδοτούν με αξίες και ιδανικά, με προσανατολισμούς ανθρωποκεντρικούς. Ενισχύει την αίσθηση της πολιτικής και ιστορικής ευθύνης και ωριμότητας, καθώς αποθησαυρίζει μνήμες και αξίες του παρελθόντος, που αποτελούν τροφή για το παρόν και το μέλλον. (π.χ. εθνικές και κοινωνικές επαναστάσεις, ηρωισμοί κάθε μορφής, θυσίες, ανθρωπιστικές δράσεις κτλ.)
- από την άλλη όλα εκείνα τα τραγικά ή ατυχή γεγονότα, τα σφάλματα και τα αρνητικά ή «νοσηρά» ιστορικά πρόσωπα, που λειτουργούν ως μέσα αποτροπής της επανάληψης λαθών του παρελθόντος (π.χ. ο διχασμός, ο μεγαλοϊδεατισμός...).

☞ Οι πεποιθήσεις, οι αξίες, οι γνώσεις, οι κανόνες, όλα έρχονται από τους προηγούμενους σε εμάς (Ρ. Αλβανός)

Μεταλαμπαδεύει στις νεότερες γενιές, πολιτιστικά και πνευματικά επιτεύγματα του παρελθόντος που αποτελούν τη βάση του σύγχρονου εθνικού ή ακόμη και ευρωπαϊκού και παγκόσμιου πολιτισμού και έτσι συμβάλλει στην ατομική και συλλογική καλλιέργεια-παιδεία. Ιδέες, πνευματικές κατακτήσεις και επιτεύγματα του παρελθόντος στην επιστήμη, στην τέχνη, στη φιλοσοφία, στην εκπαίδευση, στην πολιτική, λειτουργούν ως φορείς παιδείας με μηνύματα και ιδέες διαχρονικού χαρακτήρα, αλλά και δίνουν τα απαραίτητα θεμέλια για νέες επινοήσεις και δημιουργίες. (π.χ. οι θεσμοί και οι νόμοι της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας, η φιλοσοφία του Πλάτωνα, το κοινοτικό πνεύμα και η αλληλεγγύη στην Τουρκοκρατία...).

 Η επέτειος διαπνέεται από βαθύ πατριωτισμό, τιμά τους ήρωες-είναι ένα μεταφορικό μέσο με το οποίο μεταφέρεται το παρελθόν στο παρόν (Κ. Δημουλά)

Διαμορφώνει και ενισχύει την εθνική συνείδηση, την εθνική αυτογνωσία και ταυτότητα. Είναι ο συνεκτικός κρίκος των ανθρώπων που συγκροτούν ένα έθνος, ο ισχυρός δεσμός τους στον χώρο, στον τόπο και στον χρόνο που τους ονομάζει «έθνος». Η εθνική υπερηφάνεια, η συγκίνηση, ο θαυμασμός για τις εθνικές νίκες, τις θυσίες και τους αγώνες μεταδίδουν και δυναμώνουν υγιώς το εθνικό φρόνημα. Έτσι, οι άνθρωποι που έχουν ιστορική παιδεία δεν κατοικούν απλώς έναν τόπο, αλλά συνδέονται με αυτόν, "ρίχνουν ρίζες".

Β' Ζητούμενο: Με ποιους βιωματικούς τρόπους μπορεί να καλλιεργηθεί το ενδιαφέρον μας για το ιστορικό παρελθόν;

- **Θεματική περίοδος-μετάβαση στο β' ζητούμενο:** Είναι, λοιπόν, αυτονόητο ότι το ιστορικό παρελθόν αποτελεί έναν σημαντικό φορέα παιδείας, εσωτερικής καλλιέργειας και κοινωνικής εξέλιξης. Έτσι, επιβάλλεται να καλλιεργηθεί το ενδιαφέρον μας για αυτό με τρόπους βιωματικούς, μέσα από τους οποίους θα εσωτερικεύσουμε, θα κάνουμε κτήμα μας σημαντικές πτυχές της ιστορίας. [Άλλωστε, σύμφωνα με τις αρχές της βιωματικής μάθησης, ζητούμενο είναι η διανοητική και συναισθηματική κινητοποίηση του ανθρώπου, ο οποίος καλείται να «βιώσει», να καλλιεργήσει την κριτική του ικανότητα, να απελευθερώσει τη φαντασία και τη δημιουργικότητά του, να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, να αποκτήσει συνειδητότητα και να διαμορφώσει δεξιότητες και στάσεις.]

• Στοιχεία ανάπτυξης - λεπτομερειών παραγράφου:

- ➡ Αξιοποίηση οπτικοακουστικού υλικού, πολυτροπικού ψηφιακού περιβάλλοντος: προβολή ταινιών, συνεντεύξεων, μαρτυριών, ομιλιών, φωτογραφιών, σκίτσων με ιστορικό περιεχόμενο → σχολιασμός, συζήτηση, διάλογος και προβληματισμός.
- ➡ Εκπόνηση ομαδοσυνεργατικών ερευνητικών εργασιών στο πλαίσιο του σχολικού μαθήματος της ιστορίας (→ αναζητώ, δεν "καταναλώνω έτοιμη γνώση-πληροφορία").
- ➡ Οργάνωση εκπαιδευτικών επισκέψεων σε ιστορικούς χώρους μνήμης: μνημεία, μουσεία, αρχαιολογική χώροι, βυζαντινοί ναοί... → ομάδες εργασίας (συνεντεύξεις, φωτογραφίσεις κτλ.), σύνδεση με το μάθημα μέσα από κατευθυντικά φυλλάδια και ερωτηματολόγια κτλ.
- ➡ Ανάδειξη της τοπικής ιστορίας (δήμου, κοινότητας-χωριού) μέσα από εκδηλώσεις μνήμης με τη συμμετοχή σημαντικών προσώπων, τη συνεργασία με πολιτιστικούς φορείς και συλλόγους.
- ➡ Οργάνωση και συμμετοχή σε εκδηλώσεις για ιστορικές επετείους και βιωματική προσέγγιση του μαθήματος της ιστορίας: Θεατρικές παραστάσεις και ταινίες με δραματοποίηση ιστορικών γεγονότων και προσώπων, συναυλίες με μουσικά ακούσματα ιστορικής αξίας, «αγώνες» με ιστορικά πρόσωπα, ιστορικοί όμιλοι...
- ➡ Η βιωματική γνώση της ιστορίας και η εμπειρική επαφή με αυτήν δεν περιορίζεται στον χώρο του σχολείου → ενεργός δράση και συμμετοχή σε τοπικούς ιστορικούς και πολιτιστικούς συλλόγους και φορείς, σε εθνικές επετείους, σε ιστορικά αφιερώματα της πολιτείας ή πολιτιστικών φορέων (κινηματογραφικές λέσχες, θεατρικές ομάδες, κρατικοί ή δημοτικοί θεσμικοί παράγοντες και φορείς κτλ.).
- ➡ Επίσης, όταν επισκεπτόμαστε έναν τόπο, ή όταν απλώς βαδίζουμε, να μην προσπερνούμε αδιάφοροι, αλλά να εστιάζουμε την προσοχή μας, να "βλέπουμε" μια κρήνη, έναν ιστορικό ναό, μια κατοικία με στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, έναν καστροπερίβολο...

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ολοκληρώνοντας τις σκέψεις μου, πιστεύω πως είναι καιρός να αναλογιστούμε όλοι μας -και περισσότερο εμείς οι νέοι- τι βιώνουμε σήμερα: την αποδυνάμωση του πνεύματος μέσα από το θέαμα και τον εντυπωσιασμό της ψηφιακής εικόνας, τον παροξυσμό της υλικής κατανάλωσης, τις προκλήσεις αλλά και τους κινδύνους ενός παγκοσμιοποιημένου, χωρίς ταυτότητα, περιβάλλοντος... Μήπως η επανασύνδεση με το παρελθόν, η «υγιής» ιστοριογνωσία, είναι περισσότερο από ποτέ άλλοτε αναγκαία;